

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง จะเป็นผลสำเร็จดังลวงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สิ่งที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคือ การศึกษา คนจะมีคุณภาพมีสมรรถภาพตามที่พึงประสงค์ขึ้นอยู่กับการศึกษาเป็นหลักสำคัญ

ก้อ สวัสดิ์พิพาณิชย์ กล่าวว่า การศึกษาทำให้เกิดความรู้ ความคิด ทักษะและเกิดปัญญาที่จะนำเอาความรู้ความเข้าใจมาแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

สุมิตร คุณานุกร ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาหมายถึงการให้วิชาความรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโตและสมบูรณ์ทางกาย²

เบนจามิน เอ็ด.บลูม (Benjamin S. Bloom) กล่าวว่า การศึกษาควรมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. พัฒนาค่านความรู้ความคิด (Cognitive Domain) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถในการคิด (Thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการทางด้านสมองของมนุษย์ เช่น การจดจำข้อเท็จจริง ความเข้าใจถึงแนวคิดต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ความสามารถในการนำไปใช้

¹ ก้อ สวัสดิ์พิพาณิชย์, "อุดมคติแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและเอกลักษณ์ของบ้านเมืองไทย" บนเส้นทางแสวงหาโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2516), หน้า 69.

² สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร:ชวนพิมพ์, 2523), หน้า 2.

2. พัฒนาค่านิยมและจิตใจ (Affective Domain) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) ได้แก่เรื่องความสนใจ ทศนคติ ความวิตกกังวล

3. พัฒนาค่านการปฏิบัติ (Psycho-motor Domain) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำ (Doing) อย่างมีทักษะในการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว และการใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย¹

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ กล่าวว่า การศึกษาจะบรรลุจุดหมายได้ย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตร เป็นโครงการและเป็นแนวทางให้การศึกษา เพราะว่าหลักสูตรเป็นหัวใจของการเรียนการสอน ความสำเร็จของการศึกษาย่อมขึ้นอยู่กับหลักสูตรเป็นหลักสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นข้อกำหนดว่า ผู้เรียนจะเรียนอะไร เพื่ออะไร ผู้ที่จะทำการสอนได้ก็จึงเป็นผู้ที่เข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี²

ความหมายของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร กล่าวว่าหลักสูตรระดับชาติหมายถึงโครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ และหลักสูตรระดับโรงเรียนหมายถึงโครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ นักเรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้³

¹Benjamin S. Bloom, Thomas J. Hastings, George F. Madaus, Hand Book on Formative and Summative Evaluation of Student Learning, (Mc Graw-Hill Book Company, 1971), PP.271-277.

²ไพฑูรย์ สินลารัตน์, "หลักสูตรอุดมศึกษา" วารสารครุศาสตร์ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2521) : 42.

³สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2523), หน้า 2-3.

วิชัย วงษ์ใหญ่ กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง

1. รายการที่ทางโรงเรียนกำหนดสอนและรวมทั้งวัสดุหลักสูตรอื่น ๆ
2. รายวิชาที่จัดสอนให้กับเด็ก
3. รายวิชาที่ทางโรงเรียนเปิดสอน
4. การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะขึ้นไว้¹

พนัส หันนาคินทร กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึงประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนพึงจะได้รับ ภายใต้การกระทำของครูหรือโรงเรียนทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนคือ ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม²

เอกวิทย์ ณ ถลาง กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึงมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียน เนื้อหาวิชา หัตถ์คนคิดแบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็ยังเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก³

กมล สุกประเสริฐ กล่าวว่า หลักสูตรมิได้หมายแต่เพียงหนังสือของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับเด็ก ซึ่งรวมการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย⁴

รัศยารัตน์ เค. เบนท์ และ ออดอล์ฟ อันรัท (Rudyard K. Bent and Adolph Unruh) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึงการจัดรายวิชาทั้งหมด กิจกรรม และประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนได้รับภายใต้การดูแลและแนะนำของโรงเรียน ไม่ว่าจะกิจกรรม หรือ

¹วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2521), หน้า 2.

²พนัส หันนาคินทร, การมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2521), หน้า 124.

³เอกวิทย์ ณ ถลาง, หลักการสอนและเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร: เฉลิมชัยการพิมพ์, 2520), หน้า 30.

⁴กมล สุกประเสริฐ, ศูนย์ศึกษา 2 (กุมภาพันธ์ 2516) : 20.

ประสบการณ์นั้นจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน¹

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good) กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง

1. เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตร ในหมวดวิชาสำคัญ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัยและหลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น
2. ค่าโครงสร้างไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้นหรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อทางอาชีพต่อไป
3. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนหรือสถาบันศึกษา²

คณะนิติบัณฑิตวิทยาลัย ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2513 ได้สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ 6 กลุ่ม เรื่อง "แนวคิดและความเห็นเรื่องความหมายของหลักสูตร" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. กลุ่มอาจารย์ 77.42 % เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือเครื่องกำหนดระดับและทิศทางให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ"
2. กลุ่มศึกษานิเทศก์ 77.88 % เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งในและนอกหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาทุกด้าน"
3. กลุ่มหัวหน้าสถานศึกษา 78.26 % เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดทั้งในและนอกห้องเรียนที่โรงเรียนจัดขึ้นเองเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทุกด้าน"

¹Rudyard K. Bent and Adolph Unruh, Secondary School Curriculum (Lexington, Massachusetts, D.C. Heath and Co., 1969), p.2.

²Carter V. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw-Hill Book Company, 1973), p.157.

4. กลุ่มผู้บริหารการศึกษา 87.50 % เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือโอกาสในการเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดให้"

5. กลุ่ม นิสิต นักเรียน 81.50 % เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือการจัดเตรียมระบบของจำนวนวิชาให้เหมาะสมกับกลุ่มของเด็ก"

6. กลุ่มประชาชน 80 % เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายที่ว่า "หลักสูตรคือการกำหนดวิชาให้แก่ผู้เรียนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย"¹

จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้พอสรุปได้ว่าหลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ กิจกรรม และประสบการณ์ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่จัดให้นักเรียนได้พัฒนาในทุก ๆ ด้าน แต่การให้ความหมายของหลักสูตรอาจจะแตกต่างกันไปตามระดับของการศึกษาเพราะขอบเขตและหน้าที่ของภาระของการศึกษาในแต่ละระดับนั้นแตกต่างกัน การศึกษาระดับประถมศึกษาทำให้ความหมายของหลักสูตรมักจะครอบคลุมประสบการณ์ทั้งหมดและทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้น เพราะเด็กอยู่ในสายตาและการดำเนินงานของครูตลอดเวลา ในระดับมัธยมศึกษาความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย โดยหลักสูตรหันมาเน้นเรื่องเนื้อหาและกิจกรรมในห้องเรียนมากขึ้นและมีการแยกกิจกรรมนอกห้องเรียนมาเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือเสริมหลักสูตร และเมื่อมาถึงระดับอุดมศึกษา หลักสูตรจะหันมาเน้นพิเศษในเรื่องเนื้อหา รวมทั้งกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อเนื้อหาคั้งกล่าวทั้งนี้เพราะชีวิตนอกห้องเรียนนอกเหนือจากเนื้อหาแล้วผู้สอนหรืออาจารย์จะมีบทบาทน้อย ผู้เรียนจะมีอิสระที่จะรับและเลือกโดยเสรี²

เมื่อกล่าวถึงหลักสูตรอุดมศึกษา จึงครอบคลุมถึงตัวเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ กิจกรรม

¹ สุมิตร คุณานุภกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, 2523), หน้า 3-4.

² ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์, "หลักสูตรอุดมศึกษา" วารสารครุศาสตร์ 6 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2521) : 43.

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเนื้อหาและรายวิชาเหล่านั้นเป็นหลักสำคัญ"¹

องค์ประกอบของหลักสูตร

กมล สุกประเสริฐ ได้กล่าวว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบดังนี้

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. กิจกรรมด้านการเรียนการสอน
3. งานประเมินผล²

สุนน อมรวิวัฒน์ ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรว่าควรประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
2. การกำหนดวัยเรียน เวลาเรียน และอัตราเวลาเรียน
3. สังเขปหัวข้อวิชาในแต่ละหมวดและประสบการณ์ทั้งหมด
4. กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริม พัฒนาและประสบการณ์ของนักเรียน
5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร³

สมบุญ ชิตพงศ์ ได้กล่าวว่าโครงสร้างของหลักสูตรควรประกอบด้วย 4 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

¹ Laurence Veysey, "Stabilite and Experiment in the American Undergraduate Curriculum, in Content and Context," Essays on College Education, ed. Carl Kaysen (New York : McGraw - Hill, 1973), P.22.

² กมล สุกประเสริฐ, "การสร้างและประเมินผลวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร" วารสารการวิจัยการศึกษา (มกราคม-เมษายน 2517): 32.

³ สุนน อมรวิวัฒน์ "คำถามคำตอบบางข้อเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา" หลักสูตรและการสอน ระดับประถมศึกษา (กรุงเทพฯมหานคร : แผนกวิชาประถมศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 6-7.

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเป็นสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อกำหนดการไปสู่เป้าหมายซึ่งมี 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป (General Objectives) เป็นจุดมุ่งหมายในลักษณะกว้างที่รวมเอาทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการเข้าไว้ด้วยกัน จุดมุ่งหมายนี้จะบรรลุได้ต้องอาศัยการบูรณาการกัน ในหลาย ๆ องค์ประกอบ จุดมุ่งหมายทั่วไปในที่นี้ได้แก่จุดมุ่งหมายที่เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาชาติ

1.2 จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา เป็นจุดมุ่งหมายที่มีลักษณะกว้างเช่นกันแต่อยู่ในวงจำกัดของแต่ละรายวิชา จุดมุ่งหมายนี้จะบรรลุได้ต้องอาศัยการบูรณาการกัน ในหลายๆ องค์ประกอบที่เกิดขึ้นจากการจัดกระทำในเฉพาะวิชาได้แก่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ .

1.3 จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เป็นจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจงโดยระบุลงไปใน การเรียนการสอนเฉพาะครั้งหรือช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งนั้นต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอะไรบางอย่างส่วนมากจะกำหนดให้อยู่ในรูปจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

2. เนื้อหาของหลักสูตร เนื้อหาเป็นเสมือนสื่อหรือพาหนะที่จะนำบุคคลให้สามารถไปสู่เป้าหมาย หรือเป็นผู้ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่จุดมุ่งหมายกำหนดไว้โดยปรกติกการกำหนดเนื้อหา มีอยู่ 2 รูปแบบดังนี้

2.1 กำหนดในรูปของรายวิชา โดยระบุลงไปแล้วว่ารายวิชาอะไรมีเนื้อหาอะไรบ้างและเป็นเนื้อหาเฉพาะวิชานั้นล้วน ๆ

2.2 กำหนดในรูปของกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์โดยไม่ระบุลงไปยังชัดเจนว่าเป็นวิชาอะไร แต่กำหนดลงไปแล้วมีเรื่องอะไรบ้างที่ต้องเรียนซึ่งเรื่องนั้น ๆ ต้องใช้เนื้อหาหรือความรู้ในหลาย ๆ วิชาประกอบกัน

3. การเรียนการสอน เป็นเทคนิควิธีในการใช้สื่อหรือพาหนะ (เนื้อหา) เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งเทคนิควิธีนี้จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมืออันได้แก่วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว

ในการจัดการศึกษา ซึ่งมีข้อควรคำนึงเป็นหลักการที่สำคัญหลายประการ เช่น

3.1 เทคนิคในการเรียนการสอนควรเป็นเทคนิควิธีที่สนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างแท้จริง ซึ่งเริ่มต้นด้วยการรู้จักพื้นฐานที่แท้จริงในแต่ละวิชานั้น ๆ จากนั้นจึงใช้เทคนิควิธีในการสอนที่เป็นการเสริมหรือเพิ่มเติมต่อจากพื้นฐานเดิมให้เหมาะสมเฉพาะคนนั้น ๆ เป็นรายบุคคลไป วิธีสอนที่กระทำเป็นรายกลุ่ม เช่น บรรยาย ฯลฯ ไม่ได้คำนึงถึงพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 เทคนิคในการสอนควรเป็นเทคนิคที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียนความสำเร็จของการสอนอยู่ที่พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไป

3.3 เทคนิคในการสอน ควรเป็นเทคนิคที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบได้ด้วยตนเอง ครูเป็นแต่เพียงผู้แนะ

4. การประเมินผล เป็นการตรวจสอบสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้เรียน ทั้งก่อนเรียน ขณะเรียนและหลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้ว ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นการประเมินผลที่มาจากรากฐานของปรัชญาทางการวัดผลที่ว่าสอบเพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์ การประเมินผลกระทำใน 2 ลักษณะที่สำคัญคือ

4.1 ประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนมีการประเมินก่อนเรียนและระหว่างเรียน

4.2 ประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนเพื่อพิจารณาว่าผู้ใดควรจะไม่ผ่านหรือผ่านในระดับใดในแต่ละรายวิชา¹

ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba) ได้แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ๔ ประการ คือ

1. ความมุ่งหมาย (Objective)
2. เนื้อหา (Content)

¹สมบุญ ชิตพงศ์, เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องพัฒนาหลักสูตร (สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2523) : 2-4.

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)

4. การประเมินผล (Evaluation)¹

จากนิยามขององค์ประกอบหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ความเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนมากสรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย ความมุ่งหมายของหลักสูตรเนื้อหา การเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตร

ประเภทของหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ กล่าวว่ารูปแบบของหลักสูตรควรมี 7 ประเภท ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (The Subject Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรแยกเป็นรายวิชาต่าง ๆ และดำเนินการสอนแยกต่างหากกันไปเป็นรายวิชา เช่น วิชาภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (The Broad Field Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กันในขอบข่ายของความรู้ต่าง ๆ เป็นการจัดนำเอาความรู้ในเครือเดียวกันมาผสมผสานกันไว้ เช่น รวมเอาวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ เข้าไว้ด้วยกันรวมเป็นหมวดวิชาสังคมศึกษา เป็นต้น

3. หลักสูตรแบบเน้นหนักหลักการทางชีวิต และ สังคม (The Curriculum Based on Social and Life Function) ได้แก่การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร ให้มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของคนในชุมชนนั้นโดยตรง การดำเนินชีวิตของสังคมได้แก่ การคุ้มครองป้องกันชีวิตและสุขภาพ การบริโภคศึกษา การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตในครอบครัว ความเชื่อและการยึดมั่นในศาสนา สุนทรียวิจิตรในเรื่องความงามต่าง ๆ ทางศิลปะ คณิตศาสตร์ ภาษา วรรณกรรม การแสวงหาความรู้โดยการศึกษาค้นคว้า การร่วมมือชุมชนในฐานะพลเมืองดี การสันตนาการ การช่วยเหลือปรับปรุงค่านิยมพฤติกรรม

¹Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice (New York : Harcourt, Brace and World, Inc., 1962), PP.424-425.

ต่าง ๆ

4. หลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity and Experience Curriculum) ได้แก่การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรโดยมุ่งเน้นกิจกรรมและประสบการณ์เป็นหลักโดยการจัดเนื้อหาสาระของการเรียนออกเป็นหน่วย ๆ หรือกิจกรรมย่อย ๆ และพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การปรับตัวและการแก้ปัญหาจากประสบการณ์นั้น ๆ ซึ่งอาจจะจัดหน่วยประสบการณ์ "การปรับปรุงชุมชน" "การคมนาคมและการสื่อสาร" "ชีวิตในบ้าน" เป็นต้น

5. หลักสูตรแบบแกนวิชา (The Core Curriculum) ได้แก่การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้นกว่าหลักสูตรแบบหมวดวิชาหรืออาจจะยึดบางวิชาเป็นแกนกลาง และจัดการสอนให้มีการผสมผสานความรู้หลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกันซึ่งเรียกบูรณาการโดยทำให้เกิดความสมดุลย์ในการสอนการเรียนมากขึ้น

6. หลักสูตรแบบเอกัตถภาพ (The Individual Curriculum) ได้แก่การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล การจัดหลักสูตรแบบนี้ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของครูผู้สอนที่จะวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง ครูจะต้องติดตามความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียนและจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแบบของการเรียนของผู้เรียนนั้น ๆ

7. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (The Personalized Curriculum) ได้แก่ครูและนักเรียนมาวางแผนการเรียนร่วมกันตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยเรียกว่าสัญญาการเรียน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาถึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำให้เกิดความยุติธรรมทางการศึกษามากขึ้น ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนมีทางเลือกในกิจกรรมการเรียนหลายด้าน เป็นการศึกษาที่ประกันได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง และสอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ ความสนใจของตนเอง และชุมชน¹

¹วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2521), หน้า 6-8.

สุจริต เพียรชอบ ได้กล่าวว่หลักสูตรประเภทต่าง ๆ มีดังนี้

1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Subject Matter Curriculum or Subject Centered Curriculum) คือ หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสาระของวิชาเป็นสำคัญ ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ผู้รู้จะเป็นผู้จัดและกำหนดหลักสูตรความรู้ในแต่ละวิชาจะได้รับการจัดเรียงลำดับก่อนหลังอย่างมีระเบียบเพื่อสะดวกในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ เนื้อหาของหลักสูตรแบบนี้แยกออกเป็นวิชาย่อย ๆ การเรียนการสอนดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน ครูผู้ถ่ายทอดความรู้มักจะยึดตำราและแบบเรียนเป็นหลัก นักเรียนจะรับรู้อย่างเดี่ยวไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนมากนัก อย่างมากก็เพียงตอบคำถามของครู
2. หลักสูตรหมวดวิชา (Fusion or Fused Curriculum) หลักสูตรนี้พัฒนาจากหลักสูตรเนื้อหาวิชาโดยรวมวิชาย่อย ๆ ที่เป็นพวกเดียวกันหรือมีลักษณะใกล้เคียงกันมารวมเป็นหมวดวิชา ทั้งนี้เพื่อให้ผสมผสานในค่านเนื้อหาวิชายิ่งขึ้น ทำให้เกิดความคล่องตัวผู้สอนมีความสะดวกในการสอนมากกว่าเดิมโดยสามารถโยงเนื้อหาต่าง ๆ เข้ามาสัมพันธ์และผสมผสานกันทำให้เกิดความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เช่น หมวดวิชาภาษาไทย สังคม พละนาฏศิลป์ เป็นต้น
3. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlation or Correlated Curriculum) คือ หลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในระหว่างหมวดวิชา อาจารย์ที่สอนต่างหมวดวิชาจะมาวางแผนร่วมกันว่าจะจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้แก่เด็กแบบใดจึงจะเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ประสบการณ์ในการเรียนรู้นั้นถ้าจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตของผู้เรียนแล้วควรที่จะได้มีการผสมผสานเชื่อมโยงต่อเนื่องสัมพันธ์กันไม่ขาดตอน เช่น ระหว่างวิชาประวัติศาสตร์กับวรรณคดี วิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ วิชาภูมิศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ เป็นต้น
4. หลักสูตรหมวดวิชากว้าง (Broad-Field Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ขยายมาจากหลักสูตรวิชาแต่หลักสูตรแบบนี้จะมีลักษณะกว้างขวางขึ้น หมวดวิชาใดที่มีลักษณะใกล้เคียงกันพอที่จะรวมเข้าในหมวดวิชาใหญ่ได้ก็รวมเข้าด้วยกัน เช่น หมวดวิชาภาษา หมวดวิชาคณิตศาสตร์ การจัดหมวดวิชากว้างมักจะทำกับโรงเรียนระดับมัธยมต้น

5. หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Curriculum) คือ หลักสูตรที่รวมประสบการณ์ในการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ประสบการณ์นั้น ๆ ผู้ทำหลักสูตรคัดเลือกคัดสรรมาจากหลาย ๆ สาขาวิชา แล้วมาจัดเข้าเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ การจัดแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต และต่อพัฒนาการของตนเอง ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียน การสอนตามหลักสูตรบูรณาการนี้จะเป็นผู้มีบุคคลิกที่ดี มีความรู้เกี่ยวกับอดีต มีความเข้าใจและวางตนได้ดี ในปัจจุบันและสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ จุดมุ่งหมายในการบูรณาการเนื้อหา วิชาตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันนี้เน้นที่ตัวเด็ก และปัญหาของสังคมเป็นสำคัญ ตัวอย่างหลักสูตรแบบบูรณาการคือ หลักสูตรประโยคประถมศึกษาพุทธศักราช 2521

6. หลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum) คือ หลักสูตรที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรมการเรียนที่มีประโยชน์และตรงตามจุดหมายที่เขาปรารถนา กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีประสบการณ์นั้นเป็นไปตามที่เขาถนัดและสนใจ ผู้เรียนจะมีประสบการณ์ตรง คือ ได้ลงมือกระทำกิจกรรมและเกิดการเรียนรู้จากการกระทำโดยตรง ผลการเรียนรู้นั้นจะเป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงกับผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

7. หลักสูตรแบบแกนกลาง (Core Curriculum) คือหลักสูตรที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียน อันได้แก่วิชาที่เป็นพื้นฐานต่าง ๆ หลักสูตรแบบนี้ใช้วิธีการแก้ปัญหา ปัญหา นั้น ๆ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญสำหรับผู้เรียน ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาสังคมก็ได้ การเรียนการสอนนั้นจะเป็นการดึงเนื้อหามาจากวิชาต่าง ๆ เพื่อมาใช้ในการแก้ปัญหาเวลาเรียนจะเปลี่ยนไปจากเดิมคือแทนที่จะเรียนเป็นคาบๆละ 45 นาที หรือ 50 นาที ก็ใช้เวลาเป็น 2-3 เท้า ทั้งนี้เพื่อให้มีเวลาประชุมวางแผนงานศึกษาค้นคว้าเก็บข้อมูลและเสนอผลการค้นคว้าได้อย่างเพียงพอ¹

¹ สุจริต เพียรชอบ, "ลักษณะแนวโน้มของหลักสูตร" วารสารครุศาสตร์ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2521) : 2-22.

สุมิตร คุณานุกัร ได้กล่าวว่าหลักสูตรแบ่งออกเป็น 5 ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Subject Curriculum) หลักสูตรประเภทนี้เป็นหลักสูตรที่เก่าแก่ที่สุด แต่ยังมีใช้มาจนถึงปัจจุบันในบางประเทศ หลักสูตรประเภทนี้ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาสารานิยม และปรัชญาสัจจวิถยนิยม การจัดหลักสูตรและการสอนในระบบนี้ยึดเอาการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ความรู้ของวิชาต่าง ๆ เป็นหลัก ความรู้ในแต่ละวิชาถูกจัดไว้เพื่อการถ่ายทอดอย่างมีระบบระเบียบตามที่ยุทธ์แต่ละสาขาวิชาได้กำหนดไว้ การสอนดำเนินไปตามลำดับความรู้ที่หลักสูตรกำหนด การสอนตามลำดับทำให้เกิดการเรียนรู้แบบเฉื่อยชา (Passive Learning) การสอนยึดตำราและแบบเรียนเป็นหลัก
2. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Broad Field Curriculum) หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์เป็นหลักสูตรที่พยายามจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรแบบเนื้อหาวิชาแต่ปัญหาที่มุ่งแก้มากที่สุดคือปัญหาเกี่ยวกับการขาดการผสมผสานของความรู้หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ได้รวมเอาวิชาต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกันเข้าไว้เป็นหมวดวิชาเดียวกัน ตัวอย่างหลักสูตรแบบนี้คือหลักสูตรของไทยทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พ.ศ. 2503
3. หลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม (Social Process and Life Functions Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ค่าความีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้เรียน การจัดหลักสูตรประเภทนี้ได้ยึดเอาสังคมและชีวิตจริงของเด็กเป็นหลัก เพื่อผู้เรียนจะได้นำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะได้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิชาในหลักสูตรกับชีวิตจริงของผู้เรียน หรือภาวะทางสังคมที่ผู้เรียนกำลังประสบอยู่
4. หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ (Activity or Experience Curriculum) หลักสูตรแบบนี้ยึดเอาประสบการณ์และกิจกรรมเป็นหลัก โดยยึดหลักการที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ และประสบการณ์เหล่านี้จะช่วยให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ จึงมุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนโดยวิธีแก้ปัญหาผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการลงมือกระทำลงมือวางแผน เพื่อหาประสบการณ์อันเกิดจากการแก้ปัญหานั้น ๆ ด้วยตนเอง
5. หลักสูตรแบบแกน (Core Curriculum) หลักสูตรแบบนี้มีลักษณะของการผสมผสานของเนื้อหาวิชา มุ่งหมายที่จะสนองความต้องการและความสนใจของ

ผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้แบบนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน สิ่งที่เรียนสัมพันธ์กับประสบการณ์และชีวิตของผู้เรียน หลักสูตรจะประกอบด้วยสิ่งที่ทุกคนต้องเรียนอันได้แก่ความรู้พื้นฐานส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งให้มีการเลือกหลักการที่สำคัญของการจัดหลักสูตรแบบนี้อยู่ที่การจัดเวลาเรียน และจัดเนื้อหาให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน และเน้นการเรียนรู้ทางค่านวิชาการศึกษาอย่างเป็นระบบระเบียบอีกด้วย¹

จากการที่มีผู้กล่าวถึงการจัดประเภทของหลักสูตรหลาย ๆ ท่านจะเห็นได้ว่าส่วนมากจะตรงกันในประเภท หลักสูตรเนื้อหาวิชาหรือรายวิชา หลักสูตรเพื่อสังคมและชีวิตหรือหลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรประสบการณ์หรือกิจกรรม หลักสูตรแบบแกน และมีส่วนที่แตกต่างกันออกไปบ้างเล็กน้อยคือหลักสูตรหมวดวิชา หลักสูตรเอกกัตถภาพ หลักสูตรแบบสมรรถภาพ

หลักสูตรที่ดี

สุมิตร คุณานุกร ได้กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีควร เป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคมได้เป็นอย่างดี ในการที่จะให้หลักสูตรเป็นหลักสูตรที่ดีมีคุณภาพนั้นผู้พัฒนาจะต้องศึกษาข้อมูลหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน และ สภาพ พร้อมทั้งปัญหาค้นต่าง ๆ ของสังคม ข้อมูลที่ได้จะเป็นรากฐานในการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาและความมุ่งหมายของการศึกษาจะเป็นรากฐานในการเลือกเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่จะนำเข้ามาบรรจุในหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมาย

ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้พอจะจำแนกออกได้จากแหล่งที่มา 6 ประการคือ

1. ข้อมูลทางค่านปรัชญา
2. ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการของแต่ละสาขาวิชา

¹สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, 2523), หน้า 117-124.

3. ข้อมูลที่ได้จากจิตวิทยาการเรียนรู้
4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังคมของผู้เรียน
5. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
6. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยี

ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วมีเพียงแต่จะมีประโยชน์ช่วยในการกำหนดความมุ่งหมายซึ่งเป็นรากฐานในการเลือกประสบการณ์ในการเรียนเท่านั้นแต่ยังเป็นรากฐานในการสอนซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้อีกด้วย¹

✓ วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรที่คิ่้นควรเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน อันสอดคล้องกับความต้องการของชีวิตที่เหมาะสมที่สุดได้แก่

1. สภาพทางเศรษฐกิจ
2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทางการศึกษา
3. การเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมสังคม
4. สภาพทางการเมืองการปกครอง
5. สภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
6. สภาพทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมและคุณธรรม²

จากที่กล่าวมาแล้วนี้สรุปได้ว่า หลักสูตรที่คิ่้น ควรเป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และเป็นหลักสูตรที่พัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะคิ่ที่ จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และ สังคมได้เป็นอย่างดี

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2523), หน้า 10.

² วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2521), หน้า 3.

แนวคิดบางประการเกี่ยวกับหลักสูตร

สุจริต เพียรชอบ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรดังนี้

1. หลักสูตรควรมีความคล่องตัวพอสมควร สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
2. หลักสูตรควรเป็นเครื่องมือที่จะช่วยทำให้การศึกษามรรลุดลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. บุคคลทุกฝ่ายเช่นผู้ปกครองประชาชน นักวิชาการ แม้นักเรียนควรจะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและมีส่วนได้รับรู้ หลักสูตรมีใช้ของนักการศึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียว
4. การวางแผนหลักสูตรที่ดีต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง
5. การดำเนินงานวางแผนหลักสูตรควรตั้งอยู่บนรากฐานที่เชื่อถือได้
6. ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นควรคำนึงถึงสิ่งที่สำคัญต่าง ๆ เช่น รากฐานทางปรัชญา รากฐานทางจิตวิทยาและรากฐานทางสังคม
7. หลักสูตรควรจะเป็นแนวกว้าง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจ ความถนัดและความสามารถเป็นรายบุคคล
8. หลักสูตรในระดับต่าง ๆ ควรจะมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างดีไม่ขาดตอน
9. การประเมินและติดตามผลหลักสูตร เป็นสิ่งจำเป็นและจะต้องทำเป็นระยะ ๆ และผลของการประเมินควรจะนำมาใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตร¹

การพัฒนาหลักสูตร

เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การศึกษาจึงต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้

¹สุจริต เพียรชอบ, "ลักษณะแนวโน้มนៃของหลักสูตร" วารสารครูศาสตร์ 6

สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมหลักสูตรจึงต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาอยู่เสมอเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรนั้น

ปรีชา ชรรมา ได้กล่าวว่า ควรจะได้ปรับปรุงทุกส่วน ทุกตอน ทุกระดับที่ประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร งานปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่ทำทลายความสามารถของทุกคนที่เกี่ยวข้องและเป็นงานที่จะต้องใช้เวลาอย่างไม่รู้จบ การปรับปรุงไม่ว่าจะเป็นตอนใดหรือระดับใดถือว่าเป็นกระบวนการที่สืบเนื่องต่อกันไปอีก การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะกระทำส่วนใดย่อมมีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ด้วยเสมอ ส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตรที่ควรแก้ไขหรือปรับปรุงพร้อม ๆ กันคือ ปรัชญาความมุ่งหมายทั่วไป ความมุ่งหมายเฉพาะรายวิชา ความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชา ประมวลการสอน คู่มือครู วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอนและการวัดผล

ปรัชญาหรือความมุ่งหมายสูงสุดของหลักสูตรอาจได้มาจาก 3 แหล่งด้วยกัน คือ ตัวผู้เรียน สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เรียนกับสังคมหรือความเป็นอยู่ภายในสังคมหนึ่ง ๆ ความมุ่งหมายที่ได้จากสังคมจะอยู่ในรูปการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบประเพณีและค่านิยมของสังคมให้แก่คนรุ่นหลัง และความมุ่งหมายจากการให้แต่ละคนมีพัฒนาการหรือความเจริญงอกงามด้านต่าง ๆ ถึงขีดสุดอันจะยังผลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี¹

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการพัฒนาหลักสูตรควรมีการปรับปรุงและเปลี่ยน คือ

ปรับ หลักสูตร และตำราเรียนของเดิมให้เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้ (Practical)

ปรุง เนื้อหาและวิธีสอนให้สนุกน่าเรียนน่าสนใจ

¹ปรีชา ชรรมา, "การพัฒนาหลักสูตรไทย" ประมวลบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร กองพัฒนาหลักสูตรการวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 5.

เปลี่ยนสิ่งที่ล้าสมัยให้เป็นเรื่องที่ทันสมัยกับเหตุการณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เรื่องใดที่ไม่น่าสนใจ หรือล้าสมัยต้องกล้าพอที่จะตัดทิ้งไป¹

พอล แอล เดรสเซล (Paul L. Dressel) กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปจะเริ่มต้นที่การพิจารณาปรัชญา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรก่อน เพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรมุ่งไปทางไหน บางหลักสูตรจะเขียนไว้ชัดเจน บางหลักสูตรเพียงแต่กำหนดว่าจะผลิต บุคลากร แล้วทิ้งไว้กว้าง ๆ เพียงเท่านั้น ในการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรเราจึงพิจารณาปรัชญา และจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนก่อนเป็นเบื้องต้น การกำหนดปรัชญาและจุดมุ่งหมายควรคำนึงถึงปัญหาของหลักสูตรปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ ความต้องการของผู้เรียน แนวนโยบายของคณะเหล่านี้ประกอบกัน หลังจากนั้นก็มีกำหนดเนื้อหา และ ประสบการณ์ ตามวัตถุประสงค์เป็นขั้นตอนต่อไป หลักสูตรอุดมศึกษานั้นจะเน้นเรื่องเนื้อหาเป็นหลักสำคัญ การกำหนดเนื้อหาจึงเกี่ยวโยงไปถึงอัตราส่วนระหว่างวิชาการศึกษาทั่วไป และวิชาชีพ วิชาเลือกและวิชาบังคับ วิชาที่ต้องเรียนก่อนหรือหลัง วิชาที่ต้องฝึกฝนเพิ่มเติม วิชาที่ต้องอภิปรายและสัมมนา เป็นต้น เมื่อได้เนื้อหาและประสบการณ์ที่แน่นอนแล้ว การดำเนินงานต่อไปคือการทำให้จุดมุ่งหมายและเนื้อหาเหล่านั้นมีผลในทางปฏิบัติ นั่นคือการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ บุคคลสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรประสบผลสำเร็จอย่างแท้จริงคืออาจารย์ผู้สอน²

ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร

พนัส หันนาคินทร์ ได้กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรควรมี 4 ขั้นตอน คือ

¹สุเมธ ตันติเวชกุล, "การวางแผนเตรียมพร้อมค่านักกำลังคนและข้อคิดในการพัฒนาหลักสูตร" ประมวลบรรยายเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของพัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517), หน้า 163.

²Paul L. Dressel, The Undergraduate Curriculum in Higher Education (Washington, D.C. :Center for Applied Research in Education, 1963), pp. 19-24.

1. การสร้างจุดมุ่งหมายของการศึกษาและของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการศึกษาได้มาจากแนวคิดของบุคคลผู้มีความสนใจทางการศึกษา รวมทั้งจุดมุ่งหมายอุดมการณ์ของชาติ และอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน เช่น อิทธิพลจากตำราเรียน ความเรียกร้องจากประชาชนหรือสถาบันต่าง ๆ

2. การเลือกเนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คิดว่านำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการตามสภาพความเป็นจริงและอาจนำไปปฏิบัติได้ เช่น จะมีเนื้อหาวิชาและประสบการณ์อะไรบ้าง ที่นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อตนเองมีสุขภาพดี มีความสามารถติดต่อความคิดกับคนอื่น ๆ ในสังคมได้ เมื่อเลือกเนื้อหาได้แล้วต่อไปคือการจัดเนื้อหาหรือประสบการณ์เป็นหมวดหมู่พร้อมกับการกำหนดเวลาเรียนและวิธีการที่จะให้วิชาเหล่านั้นบรรลุถึงจุดหมายที่ต้องการ

3. การนำเนื้อหาของหลักสูตรมาใช้ในทางปฏิบัติคือการจัดระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนแต่ละระดับ เช่น การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ควรกำหนดเนื้อหาให้เรียนในแต่ละชั้นเพียงใดควรมีวิชาบังคับ (Required) และวิชาเลือก (Elective) อะไรบ้าง หรือจะจัดเนื้อหาให้เหมาะแก่การสอนและแบบในการสอนอย่างไร สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการจัดเตรียมตำราเรียน และอุปกรณ์การสอนการเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตรอันจะทำให้การสอนตามหลักสูตร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประเมินผลหลักสูตร หมายถึงการกำหนดวิธีการและลำดับขั้นในการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน อันเกิดจากการใช้หลักสูตรนั้นว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้เพียงใด ผลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรจะนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป¹

ฮิลดา ทาบา ได้เสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1. สสำรวจสภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม

¹พัส หันนาคินทร, การมัธยมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2521), หน้า 127-128.

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สังคมต้องการ
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ ที่ครูต้องนำมาสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคมโดยพยายามคัดเลือกมาให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้
4. จัดลำดับขั้นตอนแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาสาระที่เลือกมาได้
5. คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาเสริมเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
6. จัดระเบียบ จัดลำดับขั้นตอนและแก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาสาระการเรียน
7. กำหนดเนื้อหาสาระอะไรบางอย่างหรือประสบการณ์อย่างใดที่ต้องการประเมินผลว่าได้มีการเรียนรู้ตรงจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ต้องกำหนดไว้ด้วยว่าจะมีข้อมูลอะไรบางอย่างที่จะนำมาช่วย ในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผล และใช้วิธีการประเมินผลอย่างไร¹

การประเมินผลหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณารวมกันและสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงและในการประเมินผลหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายต่อไปนี้

1. ประเมินผลเพื่อปรับปรุงหลักสูตรเป็นการประเมินผลในระหว่างการศึกษาปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง

¹Hilda Taba, Curriculum Development : Theory and Practice
(New York : Harcourt, Brace and World, Inc., 1962). pp.456-457.

เปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการวัดผลเป็นระยะ ๆ ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรแล้วนำผลจากการวัดนั้นมาประเมินว่าแต่ละตอนของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรในการที่จะปรับปรุงส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรได้ถูกต้อง

2. การประเมินเพื่อสรุปคุณค่าของการพัฒนาหลักสูตรว่าดีหรือไม่ หลักสูตรใดสนองความต้องการของผู้เรียน ของสังคมเพียงใด ควรใช้ต่อไปหรือยกเลิกทั้งหมด หรืออาจยกเลิกเพียงบางส่วน¹

เนื่องจากการประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากสลับซับซ้อนต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ มาประกอบการประเมินผลหลักสูตร และเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรนั้นมีขั้นตอนดังนี้

ทิศนา แคมมณี ได้กล่าวถึงกระบวนการในการประเมินผลหลักสูตรไว้ว่า

1. จะต้องมีการกำหนดลงไปว่าจะประเมินอะไรอย่างเฉพาะเจาะจง
2. จะต้องมีการกำหนดว่าต้องการข้อมูลอะไร ที่จะนำมาช่วยในการประเมินผล
3. จะมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการ
4. จะมีการกำหนดเกณฑ์ และ มาตรฐานในการประเมินผล
5. จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์และมาตรฐานที่ตั้งไว้
6. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้วจะส่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่ผู้ที่จะตัดสินใจหรือดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร²

¹วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2521), หน้า 149.

²ทิศนา แคมมณี, รายงานการประชุมวิจัยการศึกษาประจำปี 2519 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2519), หน้า 229 - 239.

กาเลน เจ เซเลอร์ และ วิลเลียม เอ็ม อเล็กซานเดอร์ (Galen J. Saylor and William M. Alexander) ได้จัดลำดับขั้นตอนของการประเมินผล หลักสูตรไว้ 5 ประการดังนี้

1. การประเมินผลจุดมุ่งหมายในระดับต่าง ๆ ได้แก่จุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตร จุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา และจุดมุ่งหมายในการสอน เพื่อดูว่าจุดมุ่งหมายเหล่านี้เหมาะสมสอดคล้องกับตัวผู้เรียนและสภาพสิ่งแวดล้อมหรือไม่เพียงใด ภาษาที่ใช้ยุ่งยากแก่การสื่อสาร การกำหนดจุดมุ่งหมายไว้สูงเกินไปยากแก่การปฏิบัติหรือไม่
2. การประเมินผลโครงการ การศึกษาของโรงเรียนทั้งหมดทั้งนี้เป็นการประเมินผลโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เช่น การเตรียมความพร้อมของโรงเรียน เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ การดำเนินงานของกลุ่มโรงเรียน การจัดสรรงบประมาณ การแนะนำห้องสมุด โรงฝึกงาน การดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพหรือไม่
3. การประเมินผล การเลือกเนื้อหาสาระของวิชา การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียน สื่อการเรียน ว่าได้จัดและดำเนินการไปเหมาะสมมากน้อยเพียงใด การจัดประสบการณ์ การเรียนได้สัดส่วนกันครบทุกด้านและมีความเหมาะสมหรือไม่
4. การประเมินผลการสอนการประเมินผลขั้นนี้ครูเป็นผู้มีบทบาทมากในการนำหลักสูตรมาปรับใช้ในห้องเรียน การประเมินผลระดับนี้ก็เพื่อดูว่าการสอนของครูดำเนินไปโดยยึดหลักสูตรเป็นหลักหรือไม่ การสอนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนคือความสำเร็จในการสอนของครูเพื่อดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั่นเอง
5. การประเมินผลโครงการของหลักสูตร ถึงแม้ว่าการประเมินผลแต่ละโครงการได้วางแผนไว้ และขั้นตอนของการประเมินผลไว้อย่างดีก็ตามแต่การดำเนินงานมีข้อผิดพลาดได้ซึ่งจะทำให้การประเมินผลเพื่อสรุปผลของหลักสูตรผิดพลาดได้ จึงต้องมีการประเมินผลโครงการเพื่อตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง¹

¹วิชัญ วังบุญใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2521), หน้า 149-150.

สงข ลักษณะ ได้กล่าวว่าการประเมินผลหลักสูตรมีหลายลักษณะดังนี้

1. ประเมินสภาพแวดล้อม เช่น ประเมินความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ประเมินสถานภาพของชุมชน เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และแหล่งทรัพยากรทางวิชาการต่าง ๆ ที่จะเอื้อต่อการใช้หลักสูตร
2. ประเมินตัวป้อน ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมของจุดหมายและโครงสร้างของตัวหลักสูตร ประเมินสื่อการเรียนการสอน ประเมินความพร้อมของโรงเรียนครู และนักเรียน
3. ประเมินผลกระบวนการใช้หลักสูตร เป็นการรวบรวมข้อมูลสำหรับปรับปรุงการใช้หลักสูตร ในขณะที่หลักสูตรกำลังใช้อยู่ เช่น ในระหว่างภาคเรียน ที่นักเรียนยังเรียนไม่ครบถ้วนตามหลักสูตร การประเมินเช่นนี้จะจัดทำหลายครั้งหลายหน ก่อนที่การใช้หลักสูตรจะสิ้นสุดลง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้แก่ การวัดผลการดำเนินการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบว่าการจัดกิจกรรมต่อไปนี้ สอดคล้องกับความมุ่งหวังของการใช้หลักสูตรหรือไม่ คือ การบริหารบุคคลากรและวัสดุ การจัดหาและการใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมของครู กิจกรรมของนักเรียน การปฏิบัติตามหลักการวัดผลและการแนะแนว การใช้และความร่วมมือของแหล่งทรัพยากรในชุมชน ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยสะท้อนปัญหา และอุปสรรคของกระบวนการใช้หลักสูตรที่หน่วยพัฒนาหลักสูตร ควรปรับปรุงเสียก่อนที่หลักสูตรจะถูกใช้ในแนวทางที่ไม่พึงประสงค์ต่อไป นอกจากนี้การประเมินผลความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูและนักเรียนในระยะสั้นก่อนที่จะสิ้นสุดการใช้หลักสูตร ก็จะช่วยให้ทำนายได้ว่าการใช้หลักสูตรนี้จะได้นผลครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือควรแก้ไขปรับปรุงอะไร
4. การประเมินผลแบบสรุปรวบยอด เป็นการประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อตีราคาคุณค่าของหลักสูตร เมื่อเทียบกับจุดหมายของหลักสูตร การวัดผล การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางค่านิยม ทักษะ และเจตคติ ของครู และ ผู้เรียนจะช่วยให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น สิ่งที่ต้องคำนึงคือ ข้อมูลที่ได้จากการวัดผล การดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถสรุปได้ว่า อะไร เป็นสาเหตุของการบรรลุหรือไม่บรรลุจุดหมายของหลักสูตร เพราะอาจเป็นไปได้ว่าหลักสูตร เหมาะสมแล้วแต่บกพร่องในกระบวนการดำเนินการใช้เลย

ทำให้ไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร ผลที่ได้รับของการประเมินผลแบบนี้อาจทำให้เกิดทางเลือกคือ

- 4.1 คงสภาพหลักสูตรแต่ปรับปรุงกระบวนการใช้
- 4.2 คงสภาพกระบวนการใช้แต่ลดระดับความมุ่งหวังของหลักสูตร
- 4.3 ปรับปรุงทั้งหลักสูตรและกระบวนการใช้

ผลงานวิจัยในประเทศ

การวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น โดยความร่วมมือระหว่างสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กกับกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2506-2508 ในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2,059 คน จากภาคการศึกษาทั้ง 12 ภาค ผลการวิจัยพบว่า

1. เกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ เขียนไว้ไม่ชัดเจนครูผู้สอนยังไม่ค่อยเข้าใจแจ่มแจ้งดีนัก ยิ่งกว่านั้นความมุ่งหมายของการสอนทั้งสองวิชานี้ไม่สู้จะสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ ทั้งยังไม่เหมาะสมกับวัยของเด็กด้วย

2. เกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ครูเกือบร้อยละ 70 ของครูทั้งหมดที่ตอบแบบสอบถามกล่าวว่ายังไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แจ่มแจ้งดีนัก การที่ครูเป็นจำนวนมากไม่ค่อยเข้าใจเนื้อหาวิชาทั้งสองนี้เนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของหลักสูตร

ในด้านความเหมาะสมที่จะเป็นพื้นฐานของการเรียนในชั้นต่อไปครูประมาณร้อยละ 40 เห็นว่ายังไม่ค่อยเหมาะสมดี ครูส่วนมากมีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาทั้งสองที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความเหมาะสมพอดีในด้านปริมาณ และในด้านความยากง่ายกล่าวคือไม่มากไม่น้อย ไม่ยากและไม่ง่ายจนเกินไป

¹สงวน ลักษณะ, วารสารการวัดผลการศึกษา 1 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2523):73.

เกี่ยวกับประโยชน์ของวิชาทั้งสองนั้น สิ่งที่กำหนดไว้เป็นเนื้อหาของคณิตศาสตร์นั้น เรื่องเลขคณิตมีประโยชน์มากที่สุด ส่วนเรื่อง การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การบวก ลบ คูณ หาร ไม่สู้จะมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันมากนัก ในด้านเนื้อหาวิทยาศาสตร์กว่าครึ่ง ของครูทั้งหมดเห็นว่าเรื่อง การเปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศมีประโยชน์มากที่สุด

3. เกี่ยวกับประมวลการสอน ครูส่วนมากยึดถือประมวลการสอนเป็นแนวทางใน **การจัด คำนึงการสอน**ประมวลการสอนมีประโยชน์และช่วยในการเตรียมการสอนของครู รายละเอียดในประมวลการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร เป็นอย่างดี แต่ประมวลการสอนทั้งสอง วิชามีข้อบกพร่องคือ ทั้งเนื้อเรื่องและจุดมุ่งหมายไม่ชัดเจน

4. เกี่ยวกับแบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ คำตอบของครูแสดงว่า แบบเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เนื้อเรื่องในแบบเรียนมีความสัมพันธ์กับหลักสูตร เป็น อย่างดี ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก ขนาดของตัวหนังสือก็เหมาะสมกับ สายตาของเด็ก สิ่งที่ควรปรับปรุงคือ ตัวอย่างประกอบคำอธิบายควรเสริมสร้างความเข้าใจ ของเด็กให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ควรเพิ่มจำนวนรูปภาพให้มากขึ้น และควรปรับปรุงแบบฝึกหัดใน ท้ายบทให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5. เกี่ยวกับการสอนของครู การเรียนของเด็ก และอัตราเวลาเรียนครูเป็น จำนวนมากสอนไม่ครบตามหลักสูตรกำหนด ครูร้อยละ 50 เห็นว่าควรเพิ่มเวลาเรียนวิชา คณิตศาสตร์ให้มากขึ้น ส่วนอัตราเวลาเรียนวิชาคณิตศาสตร์ครูประมาณร้อยละ 64 เห็นว่า เหมาะสมดีแล้ว

สำหรับความรู้ความสามารถของนักเรียนที่จบประโยคประถมศึกษาตอนต้น ครูเห็นว่าเด็กส่วนมากมีความรู้ความสามารถในด้านวิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ใน เกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจโดยเฉพาะในเรื่องการ บวก ลบ คูณ หาร การกระจายและทอน มาตราอังกฤษ การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การอ่านบันทึกตัวเลขในตารางและภาพ สถิติ การเปลี่ยนแปลงของสสาร เรื่องแรงธรรมชาติ และที่น่าสังเกตเรื่องดังกล่าวแล้วเป็น เรื่องที่ครูเองเห็นว่าไม่สู้จะมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันมาก

6. เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ครูส่วนมากปฏิบัติตามระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผล กล่าวคือ ใช้วิธีสอบข้อเขียน สัมภาษณ์ สอบปากเปล่าและอื่น ๆ

รวมกัน มีครูประมาณร้อยละ 10 ที่ยังวัดผลการเรียนของเด็กด้วยวิธีสอบข้อเขียนแต่เพียงอย่างเดียว

เกี่ยวกับข้อสอบที่ใช้วัดผลการเรียนของเด็กตอนปลายปี ครูส่วนมากเห็นว่าข้อสอบปลายปีเป็นข้อสอบที่บ่งพร่องมาก กล่าวคือ ไม่คลุมเนื้อหาของหลักสูตร ข้อเท็จจริงข้อนี้อาจเป็นมูลเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการที่นักเรียนสอบตกกันเป็นจำนวนมากทุกปี¹

ในปี พ.ศ.2507 อารี สายขร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พุทธศักราช 2503" โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนต่าง ๆ ของภาคการศึกษา 1 จำนวน 106 คน ผลการวิจัยพบว่าครูสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนมากเห็นด้วยกับเนื้อหาแต่ละวิชาของหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมกับอัตราเวลาเรียน เนื้อหาเหมาะสมที่จะเป็นพื้นฐานในการเรียนชั้นต่อไป ประมวลการสอนตัดเจเนลอคคล้องกับหลักสูตรและช่วยครูในการเตรียมการสอน แต่ครูส่วนมากเห็นว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรไม่ชัดเจน เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และศิลปะศึกษาไม่เหมาะสมกับท้องถิ่น และครูไม่สามารถสอนได้ครบถ้วนตามหลักสูตร²

ผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครูได้จัดสัมมนาเรื่อง "การฝึกหัดครูในประเทศไทย" เมื่อวันที่ 23-27 สิงหาคม 2515 ที่โรงแรมสมิหรา สงขลา ผลของการสัมมนาสรุปได้ดังนี้ หลักสูตรฝึกหัดครูกำหนดไว้กว้าง ๆ เหมือนกันหมดทุกแห่ง แต่วิทยาลัยครูไม่ได้นำไปดัดแปลงรายละเอียดในทางปฏิบัติให้เหมาะสมกับท้องถิ่น หลักสูตรทุกระดับมุ่งที่จะให้ผู้สำเร็จการศึกษามีโอกาสศึกษาต่อเพื่อเพิ่มวุฒิให้สูงขึ้นมากกว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กร่วมกับกรมสามัญศึกษา, "การวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้นโครงการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษา 2506" รายงานการวิจัย (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2509), หน้า 72-109.

²อารี สายขร, "ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พุทธศักราช 2503" (ปริญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2507), หน้า 82-102.

ที่จะส่งเสริมให้นำไปใช้ในการปรับปรุงสมรรถภาพในการสอน ความมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกหัดครูเขียนไว้กว้างเกินไปยากที่จะปฏิบัติได้ น่าจะเขียนออกมาเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดผลได้ นอกจากนั้นหลักสูตรยังแยกวิชาการศึกษาออกเป็นหน่วยย่อยมากเกินไป อาจารย์ผู้สอนวิชาเหล่านี้ไม่ได้มีการประชุมปรึกษาหารือวางแผนการสอนร่วมกันต่างคนต่างสอน ทำให้นักเรียนฝึกหัดครูไม่สามารถจะนำวิชาที่เรียนไปใช้ในการสอนได้ก็เท่าที่ควร เพราะวิชาไม่ต่อเนื่องกัน¹

ในปี พ.ศ. 2516 กฤษณา สยามเนตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาวิทยาลัยครูเกี่ยวกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาโดยการสุ่มตัวอย่าง อาจารย์จำนวน 60 คน และนักศึกษาจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์และนักศึกษามีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร โดยส่วนรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจารย์อายุมากและอายุน้อย อาจารย์ประสบการณ์มากและประสบการณ์น้อย อาจารย์เคยเรียนคณิตศาสตร์เป็นวิชาเอก และเรียนคณิตศาสตร์เป็นวิชาโท มีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร โดยส่วนรวมไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 กลุ่มอาจารย์และกลุ่มนักศึกษามีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายเนื้อหา และความเหมาะสมของเวลาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยกลุ่มอาจารย์เห็นว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านความมุ่งหมาย เนื้อหาและเวลาที่กำหนดไว้น้อยกว่ากลุ่มนักศึกษา อาจารย์อายุมากและอายุน้อย มีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่มีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหา และความเหมาะสมของเวลาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อาจารย์ประสบการณ์มากและประสบการณ์น้อย อาจารย์ที่เคยเรียนคณิตศาสตร์เป็นวิชาเอก และเรียนคณิตศาสตร์เป็นวิชาโท มีคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความ

¹ การฝึกหัดครู, กรม, "การฝึกหัดครูในประเทศไทย" เอกสารการสัมมนาผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู วันที่ 23-27 สิงหาคม 2515 หน้า

มุ่งหมายเนื้อหา และความเหมาะสมของเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05¹

ในปี พ.ศ. 2518 นิสิตปริญญาโทแผนกอุดมศึกษาและการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร 5 ด้าน มีด้านความมุ่งหมาย เนื้อหา การวัดผล การเรียนการสอน และการฝึกสอน โดยการสุ่มตัวอย่างนิสิตภาคปรกติ 30 คน นักศึกษาภาคสมทบ 30 คน ศิษย์เก่า 40 คน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่ามีความเห็นสอดคล้องกันในแง่ที่ว่าเห็นควรปรับปรุงหลักสูตรด้านเนื้อหา ด้านการเรียนการสอนมากที่สุด และเห็นว่าหลักสูตรปัจจุบันบกพร่องด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ 5 ประการคือ

1. นิสิตไม่มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นในการจัดทำหลักสูตร
2. การประเมินผลการเรียนได้พิจารณาภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ
3. การศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นการฟังบรรยายจากอาจารย์เป็นส่วนใหญ่
4. หลักสูตรเพ่งเล็งในเนื้อหามากกว่าจะคำนึงถึงการสร้างสมรรถภาพของการเป็นครู
5. หลักสูตรขาดการส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีความสำนึกทางการเมือง

ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้เป็นความคิดเห็นส่วนหนึ่งที่น่าจะได้นำมาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในลำดับต่อไป²

¹กฤษณา สยามเนตร, "ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเกี่ยวกับหลักสูตรคณิตศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

²นิสิตปริญญาโทสาขาอุดมศึกษาและการฝึกหัดครูมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ" อุดมศึกษาและการฝึกหัดครู (อัญชยา: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, 2519), หน้า 92.

ในปี พ.ศ.2519 เสถียร สมัตถภาพงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หมวดวิชาพลานามัย" โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร 3 กลุ่ม คือ ครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ จากเขตการศึกษา 11 จำนวน 259 คน ผลการวิจัยพบว่า คำนความมุ่งหมายของหลักสูตรบางข้อคลุมเครือ สมควรได้รับการปรับปรุง สำหรับในค่านเนื้อหา ค่านการนำเอาหลักสูตรไปใช้ และค่านการวัดผลนั้นมีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ในค่านการนำหลักสูตรไปใช้มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับครูผู้สอนซึ่งส่วนมากยังยึดแบบเรียนเป็นหลักมากกว่ายึดหลักสูตร หนังสืออ่านประกอบมีไม่เพียงพอ ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรวิชาพลานามัยน้อย ยังต้องการคำแนะนำและความช่วยเหลือทางวิชาการอยู่มาก¹

ในปีเดียวกัน วิเชียร เทียมเมือง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1" โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 62 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าครูส่วนมากเข้าใจจุดหมายของหลักสูตรดีพอสมควร จุดหมายมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายพอสมควร เนื้อหาภาษาไทย คณิตศาสตร์และนาฏศิลป์ งานเกษตรมีมากและยาก แผนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและมีส่วนช่วยในการเตรียมการสอนได้มาก แต่ยังคงคัดแปลงเนื้อหาเป็นส่วนมากในแผนการสอน วิชา คณิตศาสตร์ และนาฏศิลป์ ปัญหาอยู่ที่อุปสรรคในการใช้หลักสูตรใหม่คือปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน ครูยังมีทักษะในการทำอุปกรณ์การสอนน้อย ครูไม่ถนัดในการสอนเนื้อหาบางเรื่อง นักเรียนขาดเรียนบ่อย และขาดความพร้อมที่จะเรียน ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักสูตร

¹ เสถียร สมัตถภาพงศ์, "การประเมินผลหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2503 หมวดวิชาพลานามัย" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 106 - 107.

และไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการทำงานของนักเรียนที่บ้าน¹

สมบูรณ์ ชิตพงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การประเมินผลหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี" โดยใช้ Cognitive Preference Test วัดพฤติกรรมด้านความรู้และการคิด (Cognitive) และใช้แบบสอบถามวัดพฤติกรรมด้านอารมณ์ (Affective) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 500 คน เป็นนักเรียนที่เรียนหลักสูตร สสวท. 235 คน และเรียนคณิตศาสตร์หลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ 265 คน ผลปรากฏว่า

พฤติกรรมด้านความรู้และการคิดนั้น นักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์หลักสูตร สสวท. ให้ความสำคัญและการวิเคราะห์สูงกว่านักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการใช้การนำไปใช้สูงกว่านักเรียนที่เรียนหลักสูตร สสวท. ส่วนความรู้ความจำเกี่ยวกับการคิดคำนวณนั้นนักเรียนทั้งสองกลุ่มเลือกใช้ไม่แตกต่างกัน จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านความรู้และการคิดในระหว่างเพศชายและเพศหญิงปรากฏว่านักเรียนชายใช้การวิเคราะห์สูงกว่าหญิง ส่วนความรู้ความจำเกี่ยวกับการคิดคำนวณความเข้าใจและการนำไปใช้นักเรียนชายและนักเรียนหญิงเลือกใช้ไม่แตกต่างกัน

ส่วนพฤติกรรมด้านอารมณ์นั้นผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์หลักสูตร สสวท. มีทัศนคติและแรงจูงใจ เป็นไปในทางบวกมากกว่านักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนความสนใจ ความวิตกกังวลและความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง นักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านอารมณ์ในระหว่างนักเรียนชายและหญิงปรากฏว่า ความสนใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชายมีมากกว่านักเรียนหญิง ส่วนทัศนคติแรงจูงใจ ความวิตกกังวลและความนึกคิดเกี่ยวกับตนเองไม่แตกต่างกัน

¹ วิเชียร เทียมเมือง, "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ฉบับร่างครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518" (ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2519), หน้า 118-119.

ความสัมพันธ์พฤติกรรมด้านความรู้และการคิดกับพฤติกรรมด้านอาวจากการวิจัยครั้งนี้พฤติกรรมทั้งสองด้านไม่มีความสัมพันธ์กันแต่อย่างใด¹

ในปี พ.ศ.2521 สมพงษ์ จิตระดับ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521" กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร 229 คน ครูประจำการ 266 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 เพราะระดับมาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนแตกต่างกันในเรื่องขนาดของโรงเรียน จำนวนบุคลากร (ครุ) นักเรียน และคุณภาพทางการศึกษาของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ มีความคิดเห็นต่อความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และแหล่งบริการทางวิชาการ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร วัสดุหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการมีความคิดเห็นบางส่วนต่อความพร้อมในด้านสื่อการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลแตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 และความคิดเห็นอีกบางส่วนไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05²

ในปี พ.ศ.2521 ฤทัย แดงแสงสง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนคณิตศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" เพื่อศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ในวิทยาลัยครูที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับปัญหาการสอนคณิตศาสตร์ในค่านหลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์การสอน การวัดผล ผู้สอน

¹สมบูรณ์ ชิตพงศ์, "การประเมินผลหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2519), หน้า 30-55.

²สมพงษ์ จิตระดับ, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 148-150.

และครูเรียน เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชานี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ประชากรคืออาจารย์ผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในวิทยาลัยครูจำนวน 70 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่จบปริญญาตรีและสอนคณิตศาสตร์เพราะใจรัก และได้รับการฝึกฝนมาทางคณิตศาสตร์โดยตรง วิทยาลัยครูมีการเตรียมการสอนล่วงหน้าตลอดภาคการศึกษาโดยหัวหน้าภาคร่วมกับอาจารย์ผู้สอน อาจารย์เตรียมการสอนล่วงหน้าโดยยึดแบบเรียนและหลักสูตรเป็นหลักสำคัญ วิธีสอนที่อาจารย์นิยมใช้มากที่สุดคือ อธิบายตัวอย่างแล้วให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด อาจารย์ทำการวัดผลการเรียนการสอนโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการเรียนการสอนของนักศึกษาและอาจารย์ ปัญหาที่ประสบได้แก่การจัดเวลาไม่เหมาะสมกับเนื้อหาในหลักสูตร นักศึกษามีความรู้พื้นฐานไม่พอเพียงและขาดความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย อาจารย์มีภาระหน้าที่มากไม่มีเวลาพอที่จะสร้างแบบทดสอบที่ดี อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการปรับปรุงหลักสูตรและประมวลการสอนและต้องการให้มีการอบรมนิเทศการศึกษาในค่านี้อาหาและวิธีสอน

ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์พบว่าอาจารย์ชายกับอาจารย์หญิงมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในเรื่องนักศึกษาขาดทักษะในการใช้ห้องสมุดอุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ อาจารย์มีประสบการณ์มากกับอาจารย์มีประสบการณ์น้อยมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในเรื่องนักศึกษามีพื้นฐานความรู้ไม่เพียงพอและไม่มีเอกสารประกอบการค้นคว้า อาจารย์วุฒิสูงกับอาจารย์วุฒิต่ำมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในเรื่องอาจารย์ไม่มีเวลาเพียงพอในการสร้างข้อทดสอบที่ดี¹

ในปี พ.ศ.2522 จินตนา พรตตะเสน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง พุทธศักราช 2519" 1) เพื่อ

¹ ฤทัย แดงแสงสง, "ปัญหาการสอนคณิตศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ของอาจารย์วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2521), หน้า 81-87.

ศึกษาลักษณะการใช้หลักสูตรในทัศนะของผู้บริหารการศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและ นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา เวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผลในทัศนะของผู้บริหารการศึกษาและอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรใน ทัศนะผู้บริหารการศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษากับนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาระดับ ป.กศ.สูง ประชากรคือ ผู้บริหารการศึกษาจำนวน 140 คน อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 200 คน และนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาจำนวน 400 คน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาและนักศึกษามีความเห็นตรงกันในเรื่อง เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร สื่อการสอนต่าง ๆ จำนวนอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และงบประมาณมีไม่เพียงพอกับความต้องการ วิธีสอนที่อาจารย์ใช้มากที่สุด คือ การสอนแบบบรรยาย ในการวัดผลและประเมินผลอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นผู้ออกข้อสอบเอง และข้อสอบเป็นแบบอัตนัยและปรนัย ใช้วิธีวัดผลแบบเก็บคะแนนระหว่างภาคและ ทดสอบปลายภาคผู้บริหารการศึกษาและอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่

2. ผู้บริหารการศึกษาและอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษามีความเห็นแตกต่างกันในเรื่อง ความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน แต่ในเรื่องเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การวัดผลและการประเมินผลมีความเห็นไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารการศึกษา อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษากับนักศึกษามีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องความมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา เวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ในเรื่องสื่อการสอน การวัดและประเมินผลมีความเห็นไม่แตกต่างกัน¹

¹จินตนา พรตตะเสน, "ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช 2519" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ.1961 เอมมอรี อัลเลน โกรฟส์ (Emory Allen Groves) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Training Student Teachers for Secondary Education in State Teacher Education Institutions in Kansas" เพื่อศึกษาโปรแกรมการเตรียมครูในระดับมัธยมศึกษาของสถาบันที่ผลิตครูในรัฐแคนซัส คือ University of Kansas, Kansas State College of Pittsburg and Fort Hay State College โดยส่งแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมการเตรียมครูในระดับมัธยมศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกของสมาคมและองค์การแห่งอาชีพครู 25 แห่ง ผลการวิจัยปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมที่มีประโยชน์ต่อการเตรียมครูในระดับมัธยมศึกษา คือ การจัดให้มีการสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ หลักสูตรควรใช้เวลา 5 ปี นักศึกษาคควรมีเวลาเพียงพอสำหรับเตรียมการสอน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพโดยจัดตารางเวลาสำหรับสอนครึ่งวันเป็นเวลาสำหรับเตรียมการสอน ซึ่งโปรแกรมการเตรียมครูมัธยมศึกษาของสถาบันดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ว่ามีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้า และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูระดับมัธยมศึกษาควรจะได้ปรับปรุงโปรแกรมการเตรียมครูอยู่เสมอ เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว¹

ในปี ค.ศ.1967 มาริไลน์ มิลเลอร์ เรย์ (Marilyn Miller Ray) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Preparation of Teachers of Elementary School Mathematics in Louisiana" โดยมุ่งศึกษาเนื้อหาในโปรแกรมที่เตรียมไว้สำหรับสอนคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาจากตำราเรียนที่ใช้ในวิทยาลัย ตลอดจนรายวิชาที่เรียนผลปรากฏว่า

¹Emory Allen Groves, "Training Student Teachers for Secondary Education in State Teacher Education Institutions in Kansas," Dissertation Abstracts International, Vol.22, No.12 (September, 1962), P.4281 A.

1. ทำรายคณิตศาสตร์ที่ใช้อยู่สอนในวิทยาลัย และวิธีสอนควรเน้นให้ผู้เรียนใ้ครูจัดเนื้อหาของวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาให้มากขึ้น
2. ครูคณิตศาสตร์ควรจะสามารถทำให้นักเรียนรู้จักคิด เพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาตามหลักสูตร¹

ในปี ค.ศ. 1976 อีเฟรม บี. ฟิธียน เจ อาร์ (Ephraim B. Fithian JR.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effect of A Coordinated Mathematics Content and Methods Sequence on Prospective Elementary Teachers" เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาครูต่อวิชาคณิตศาสตร์ โดยได้ศึกษานักศึกษาหญิงปีที่ 2 และปีที่ 3 ของมหาวิทยาลัยอินเดียนา จำนวน 135 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม กลุ่มควบคุมกลุ่มที่ 1 ให้เรียนเนื้อหาคณิตศาสตร์แต่ไม่เรียนวิธีสอน กลุ่มควบคุมกลุ่มที่ 2 เรียนเฉพาะวิธีสอนแต่ไม่เรียนเนื้อหาคณิตศาสตร์ และกลุ่มทดลองให้เรียนเนื้อหาคณิตศาสตร์และวิธีสอน โดยใช้เครื่องมือวัดทัศนคติแบบวัดทัศนคติ คัททันส์ แอฟติจูด ทวอด อริธเมติก (Duttons' Aptitude Towards Arithmetic Scale) วัดก่อนการเรียน และหลังการเรียนเสร็จสิ้นลงและได้ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทู โคออเพอเรทีฟ แมทธีเมติก เทสต์ (To Cooperative Mathematics Test) ซึ่งเป็นข้อทดสอบเกี่ยวกับระบบจำนวน และเรขาคณิต ผลปรากฏว่าทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครูดีขึ้น เมื่อเรียนวิธีสอนคณิตศาสตร์ ส่วนกลุ่มที่เรียนเฉพาะเนื้อหาคณิตศาสตร์อย่างเดียวจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ และนักศึกษาครูในกลุ่มทดลองจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์และทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ดีกว่ากลุ่มควบคุม ดังนั้นจึงสรุปว่าการเรียนทั้งเนื้อหาคณิตศาสตร์และวิธีสอนคณิตศาสตร์จะมีผลทำให้การเรียนและทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้น²

¹Marilyn Miller Ray, "The Preparation of Teachers of Elementary School Mathematics in Louisiana" Dissertation Abstracts International XXVIII (December, 1967), P.2127-A.

²Ephraim B. Fithian JR., "The Effect of A Coordinated Mathematics Content and Methods Sequence on Prospective Elementary Teachers" Dissertation Abstracts International, XXXII (March, 1972), P. 5085-A.

ในปี ค.ศ. 1972 ดอนนา มารี รูดอล์ฟ (Donna Marie Rudolph) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Development of A Curriculum Design for Early Childhood Teachers Education" ผลการวิจัยปรากฏว่าการจัดหลักสูตรสำหรับนักศึกษาฝึกหัดครูที่จะไปสอนเด็กในระดับต้นนั้นควรจะต้องประกอบด้วยหลักปรัชญาที่แน่นอน หลักจิตวิทยา อิทธิพลสังคม อิทธิพลภูมิหลังของวัฒนธรรม โครงสร้างของสิ่งแวดล้อมของสังคม หลักการสอน ความมุ่งหมาย การจัดผล และควรจะให้ความรู้แก่ผู้ที่จะออกไปเป็นครู สอดคล้องกับการศึกษาของเด็กนักเรียนที่จะออกไปสอนและควรคำนึงถึงพัฒนาการของแต่ละคนด้วย¹

ในปี 1976 ยีน อี. ฮอลล์ และ โฮเวิร์ด แอล. โจนส์ (Gene E. Hall and Howard L. Jones) ได้รวบรวมบทความเกี่ยวกับโปรแกรมการฝึกครูแบบสมรรถฐานและสรุปว่าครูควรมีสมรรถภาพพื้นฐานที่สำคัญคือ

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ (Cognitive Competency) มุ่งเฉพาะความรู้ ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และทักษะเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่จะสอนความรู้ในกลวิธีสอน การวิเคราะห์โปรแกรมหลักสูตร /
2. สมรรถภาพด้านเจตคติ (Affective Competency) ซึ่งเกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติ ความสนใจ และความสัมพันธ์ในวิชาชีพ
3. สมรรถภาพทางค่านปฏิบัติการ (Performance Competency) ได้แก่ การมีทักษะในการจัดสื่อการเรียน การตั้งคำถามนักเรียน ซึ่งครูต้องมีพื้นฐานความรู้และความเข้าใจเป็นอย่างดีก่อนด้วย²

¹Donna Marie Rudolph, "The Development of A Curriculum Design for Early Childhood Teachers Education" Dissertation Abstracts International, Vol. 33 No.2 (August, 1972), pp. 559 A-560 A.

²Gene E. Hall and Howard L. Jones, Competency - Based Education, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, 1976), P.29.